

УДК 81+82

ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ У ПЕРЕКЛАДІ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ (НА ОСНОВІ ТВОРІВ ЕДГАРА ПО)

Бондаренко С.О.

Київський національний університет культури і мистецтв

Переклад та робота з мовними трансформаціями, при перекладі з англійської мови, по праву є надзвичайно складним та важливим процесом у перекладі художньої літератури. Процес перекладу – своєрідна мовна діяльність, яка направлена на найбільш повне відтворення на іншій мові змісту і форми іншомовного тексту. Англійська мова – мова світу, мова сьогодення. Надзвичайно велика кількість людей сприймає її, ледь не своєю рідною і вільно вживає в повсякденному ужитку, але незважаючи на це, переклад літератури й досі залишається за тими, хто володіє мовою, немов інструментом і знає, як найяскравіше та всебічно передати ту, чи іншу мовну трансформацію.

Ключові слова: мова, переклад, трансформація, класифікація, художня література.

Постановка проблеми. Лиш на перший погляд здається, що англійська мова завжди була, або екстремально швидко розповсюдилась по усьому світу. Насправді, масштабність розповсюдження англійської мови, як міжнародної, почалось у далекому XVII ст., коли Англія перестала потерпати від завоювань, і сама стала розширювати свої кордони.

Мета статті – дослідити перекладацькі трансформації в перекладах творів Едгара По з англійської на українську мови.

Викладення основного матеріалу. Англійська мова, немов повітря, проникла до всіх куточків світу. Англія тих часів намагалась у повній мірі налагодити свої торгівельні шляхи, тому не дивно, що мова основної та домінуючої країни, виштовхнула мови торгівельних країн – партнерів. Тому, не зовсім не дивно, що англійська мова стала мовою торгівлі.

Навіть, коли колонізовані країни отримали свою бажану незалежність, вони продовжували свої торгівельні відносини з Великобританією, тож англійська залишилась, як мова спільного спілкування. Тут можемо відзначити дві важливі причини: по-перше, у колонізованих країн не вистачало власних слів для семантичного наповнення певних термінів; по-друге, бо англійська мова вже встигла вкорінитись в головах місцевих жителів, тож той, хто хотів мати хліб та гроші, мав говорити англійською.

У XX ст. гостро піднялось питання об'єднання націй, треба було знайти певний «клей», що об'єднав би людей та їх погляди і саме в цей період англійська мова виходить грати свою головну роль на світовій арені.

Та все ж, одним з найголовніших чинників, що зробили англійську мову основною, стала політика США, що до витиснення інших мов з документаційного ужитку, враховуючи те, що в Америці й досі немає офіційної мови! У багатьох штатах просто заборонялось вивчення будь-якої мови, окрім англійської.

На сьогодні, англійська мова стала міжнародною, та найбільш розповсюдженою світовою мовою. Більш ніж 400 мільйонів людей вважають її рідною, ще для 300 мільйонів це друга мова.

Тому, основне завдання перекладача – досягнення адекватності. Для цього йому потрібно вміло робити різні перекладацькі трансформації, щоб текст перекладу, як можна більш точно передавав всю інформацію, укладену в тексті оригіналу, при дотриманні відповідних мовленнєвих норм.

Перекладацькі трансформації являють собою особливий вид міжмовного перефразування. Порівнюючи вихідний текст, і текст перекладу, деякі відрізки вихідного тексту переведені дослівно, а деякі – зі значним відхиленням від буквальних відповідностей. Певні зміни ідіоматичних структур та різних фігур мови, також входять до перекладацьких трансформацій. Певним чином,

майже повністю, замінюючи словобудову речення, чи ж цілого тексту. Таким чином, в нашій мовленнєвій свідомості існують деякі міжмовні відповідності, відхилення від яких ми й сприймаємо, як міжмовні трансформації [5, с. 47-50].

У межах опису перекладацького процесу, перекладацькі трансформації розглядаються не як засіб аналізу відносин між одиницями вихідної мови, та їх словниковими відповідниками, а як способи перекладу, які може використовувати перекладач при перекладі різних оригіналів в тих випадках, коли словникова відповідність відсутня, або її не можна використати, за умов контексту [2, с. 31].

Трансформація – основа більшості прикладів перекладу. Вона полягає у зміні формальних (лексичних чи граматичних трансформації), або семантичних компонентів вихідного тексту при збереженні інформації, призначеної для передачі [4, с. 24].

Існують різні види трансформацій:

1) Стилистичні трансформації – це трансформації, які змінюють стилістичне забарвлення одиниці, що перекладається [6, с. 44].

When I could stand it no longer I raised myself upon my knees, still keeping hold with my hands, and thus got my head clear. – Коли я відчув, що сили зраджують мене, я підвівся на коліна, не випускаючи кільця з рук, і голова моя опинилась над водою (пер. Бондаренко С.).

2) Синтаксичні трансформації – суть, яких полягає у зміні синтаксичних функцій слів і словосполучень. Зміна синтаксичних функцій в процесі перекладу супроводжується перебудовою синтаксичної конструкції. До синтаксичним трансформаціям відноситься також заміна англійської пасивної конструкції українською активною [6, с. 45-46].

He hath been by the Tarantula. – Тарантул укусив його (пер. Бондаренко С.).

3) Морфологічні трансформації – заміна однієї частини мови іншою, або декількома частинами мови [6, с. 47].

With how vast a triumph – with how vivid a delight – with how much at all that is ethereal in hope did I feel, as she bent over me in studies but little sought – but less known, that delicious vista by slow degrees expanding before me. – З яким нескінченним запалом, з яким радісним захопленням, з якою високою надією розпізнавав я Лігею, коли вона схилилася наді мною під час моїх занять (без прохання, майже непомітно), ту чудову надію, що повільно розгорталася переді мною (пер. Бондаренко С.).

4) Семантичні трансформації – здійснюються на основі різноманітних причинно-наслідкових зв'язків, що існують між елементами описуваних ситуацій [6, с. 49].

He was the kind of guy that hates to answer you right away. – Такі, як він, одразу не відповідають (пер. Бондаренко С.).

5) Граматичні трансформації – полягають у перетворенні структурних пропозицій, в процесі перекладу, відповідно до норм мови перекладу [6, с. 51].

We got under way with a mere breath of wind, and for many days stood along the eastern coast of Java, without any other incident to beguile the

monotony of our course than the occasional meeting with some of the small grabs of the Archipelago to which we were bound. – Ми вийшли з порту при ледь помітному вітерці і протягом довгих днів йшли вздовж східного берега Яви. Одноманітність нашого плавання лише зрідка порушувалася зустріччю з невеликими каботажними судами з тих островів, куди ми тримали свій шлях (пер. Бондаренко С.).

6) Лексичні трансформації являють собою відхилення від прямих словникових відповідностей. Необхідність у використанні лексичних трансформацій може бути викликана наявністю різних ознак у кожного предмета, явища і поняття, та історично сформованим виділенням якогось одного з них, для позначення відповідної лексичної мовленнєвої одиниці [6, с. 53-55].

She wasn't looking too happy. – Вигляд вона мала доволі нещасний (пер. Бондаренко С.).

У процесі перекладацької діяльності трансформації, найчастіше, бувають змішаного типу. Як правило, різного роду трансформації здійснюються одночасно, тобто поєднуються один з одним – перебудова супроводжується заміною, граматичне перетворення супроводжується лексичним.

Існує безліч способів класифікації перекладацьких трансформацій запропонованих різними авторами, такими, як А. С. Бархударов, Л. К. Латишев, В. Н. Комісарів, Я. І. Рецкер.

Одна з класифікацій перекладацьких трансформацій, запропонована Бархударовим, включає в себе наступні види трансформацій:

- перестановки;
- заміни;
- додавання;
- опущення.

Зазвичай ці чотири види трансформацій зустрічаються в поєднанні один з одним, і таким чином мають комплексний характер [1, с. 47-53].

Тепер ознайомимося з класифікацією Комісарова, він класифікує перекладацькі трансформації на лексичні, граматичні та комплексні лексико-граматичні трансформації.

Основні типи лексичних трансформацій включають в себе наступні перекладацькі прийоми:

- транскрибування;
- транслітерація;
- калькування;
- лексико-семантичні заміни;
- конкретизація;
- генералізація;
- модуляція (смисловий розвиток).

Більш детальна характеристика процесу перекладу досягається шляхом опису типів розумових операцій, за допомогою яких перекладач знаходить потрібний варіант перекладу. Представлення процесу перекладу, як перетворення одиниць оригіналу в одиниці перекладу носить умовний характер. Насправді, з одиницями оригіналу нічого не відбувається, вони залишаються незмінними, а перекладач просто підшукує їм комунікативно-рівноцінні одиниці в мові перекладу [3, с. 47-58].

Висновки. Головна мета перекладу – досягнення адекватності. Основне завдання перекладача, при досягненні адекватності, – вміло зробити необхідні перекладацькі трансформації, для того, щоб текст перекладу як можна більш точно

передав всю інформацію, укладену в тексті оригіналу при дотриманні відповідних норм мови.

Англійська мова надзвичайно мелодійна та гарна, і, що не найголовніше, легка у вивченні. Вона накопичує у собі один з «наймогутніших» світових словникових запасів, при цьому, її граMATика залишається достатньо легкою для вивчення та

розуміння. Саме цього і вимагає міжнародна мова. Здається, що нам пощастило, що саме ця мова об'єднала та об'єднує світ. Сьогодні ми впевнено можемо зазначити, що англійська мова – є міжнародною мовою ХХІ ст. Як довго протримається це «панування» – невідомо, але однозначно, цей її статус буде утримуватись ще багато десятиліть.

Список літератури:

1. Ларін Б. О. Фразеологія та лексикографія / Борис Олександрович. – К.: Наук. Дум., 1989. – 307 с.
2. Борисова И. Ф. Стиль драматурга и его передача в переводе / Ирина Фёдоровна Борисова. – К.: Либідь, 1984. – 318 с.
3. Комиссаров В. Н. Слово о переводе / Вилен Наумвич Комиссаров. – М.: Просвещение, 1973. – 263 с.
4. Коноваленко А. Г. Баллады Э. По в переводе В. Брюсова / Анатолий Григорьевич Коноваленко. – Т.: Том. гос. ун-т., 2007. – 121 с.
5. Мирам Г. Э. Профессия: переводчик / Геннадий Эдуардович Мирам. – К.: Ника – Центр, 2004 – 160 с.
6. Секирин П. В. Язык и культура – два уровня антропонимического анализа / Пётр Владимирович Секирин. – Уфа: РИО Госкомиздата БАССР, 1990. – 156 с.

Бондаренко С.О.

Киевский национальный университет культуры и искусств

ПЕРЕВОДЧЕСКИЕ ТРАНСФОРМАЦИИ В ПЕРЕВОДЕ С АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА (НА ОСНОВЕ ПРОИЗВЕДЕНИЙ ЭДГАРА ПО)

Аннотация

Перевод и работа с языковыми трансформациями, при переводе с английского языка, по праву считается чрезвычайно сложным и важным процессом при работе с художественной литературой. Процесс перевода – своеобразная языковая деятельность, направленная на наиболее полное воспроизведение, другим языком, содержания и формы текста языка оригинала. Английский язык – всемирный язык; язык современности. Чрезвычайно большое количество людей считает его своим родным и свободно использует его в разговорной речи, буквально каждый день, но, несмотря на это, перевод литературы, до сих пор, остаётся за теми, кто владеет языком, как инструментом и знает, как наиболее ярко и полно передать ту, или иную языковую трансформацию.

Ключевые слова: язык, перевод, трансформация, классификация, художественная литература.

Bondarenko S.O.

Kyiv National University of Culture and Arts

TRANSLATION TRANSFORMATIONS IN THE TRANSLATION FROM ENGLISH (BASED ON THE MASTERPIECES OF EDGAR POE)

Summary

Translation and a special work with the language transformations, while the translation from English seems to be the hardest and main proses while working with the fiction. The translation proses is a special language activity which is used for the fullest illustration of the content and text's form from one language to another one. English is a global and modern language. A lot of people think that it's their native one and freely use it in their everyday life. Thinking of it we mustn't forget that the fiction translation isn't so common and only those who can fully use a language as an instrument knows and can make a bright and full translation, using the right language translation transformation.

Keywords: language, translation, transformation, classification, fiction.